

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Θεωρία Υπολογισμού

Ενότητα 9 : Κανονικές Εκφράσεις

Αλέξανδρος Τζάλλας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τμήμα Μηχανικών Πληροφορικής Τ.Ε

Θεωρία Υπολογισμού

Ενότητα 9 : Κανονικές Εκφράσεις

Αλέξανδρος Τζάλλας

Καθηγητής Εφαρμογών

Άρτα, 2015

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Κανονικές Εκφράσεις

Στοιχειώδεις Κανονικές Εκφράσεις

- Κανονικές Εκφράσεις
- Γλώσσες που περιγράφονται από Κανονικές Εκφράσεις
- Δημιουργία Κανονικών Εκφράσεων
- Παραδείγματα Κανονικών Εκφράσεων

Στοιχειώδης Κανονικές Εκφράσεις (1/3)

- **Μία κανονική έκφραση** χρησιμοποιείται για να περιγράψει **μία κανονική γλώσσα**
- **Η κανονική έκφραση** αναπαριστά ένα "**μοντέλο**": συμβολοσειρές που ταιριάζουν σ' αυτό το μοντέλο ανήκουν στην γλώσσα, που αυτό περιγράφει, όσες δεν ταιριάζουν, δεν ανήκουν στην γλώσσα αυτή
- Οι συμβολοσειρές αναφέρονται σε κάποιο αλφάβητο **Σ**

Στοιχειώδης Κανονικές Εκφράσεις (2/3)

Τονίζεται: Τα παρακάτω αποτελούν **στοιχειώδης κανονικές εκφράσεις**:

- x , για κάθε $x \in \Sigma$,
- ϵ , η κενή συμβολοσειρά, και
- $\emptyset$, παριστάνει την καμία συμβολοσειρά

Έτσι, αν $|\Sigma| = n$, τότε υπάρχουν $n+2$ στοιχειώδης κανονικές εκφράσεις που ανήκουν σε ένα αλφάβητο Σ

Στοιχειώδης Κανονικές Εκφράσεις (3/3)

- Γλώσσες, που ορίζονται από τις στοιχειώδεις κανονικές εκφράσεις:
- Για κάθε $x \in \Sigma$, η στοιχειώδης κανονική έκφραση x περιγράφει την γλώσσα $\{x\}$ (Δηλαδή την γλώσσα που έχει μια μοναδική συμβολοσειρά " x ", που περιέχει ένα μοναδικό σύμβολο, το " x ")
  - Η στοιχειώδης κανονική έκφραση ϵ περιγράφει την γλώσσα $\{\epsilon\}$ (Η μοναδική συμβολοσειρά που υπάρχει στη γλώσσα αυτή είναι η κενή συμβολοσειρά)
  - Η στοιχειώδης κανονική έκφραση $\emptyset$ περιγράφει την γλώσσα $\{\}$ (Κενή γλώσσα, δεν υπάρχουν συμβολοσειρές στην γλώσσα αυτή)

Κανονικές Εκφράσεις (1/3)

- Κάθε στοιχειώδης κανονική έκφραση είναι μία κανονική έκφραση
- **Τονίζεται:** Χρησιμοποιώντας τους παρακάτω κανόνες, πεπερασμένου αριθμού φορές, μπορούμε να συνθέσουμε **νέες κανονικές εκφράσεις**:
  - Αν το r είναι μία κανονική έκφραση, τότε είναι και η (r)
  - Αν το r είναι μία κανονική έκφραση, τότε είναι και η r^*
  - Αν τα r_1 και r_2 είναι κανονικές εκφράσεις, τότε είναι και η r_1r_2
  - Αν τα r_1 και r_2 είναι κανονικές εκφράσεις, τότε είναι και η r_1+r_2

Κανονικές Εκφράσεις (2/3)

- Οι παραπάνω προτάσεις σημαίνουν τα εξής:
  - Οι παρενθέσεις χρησιμεύουν μόνο για ομαδοποίηση
  - Το αστέρι συμβολίζει καμία ή περισσότερες επαναλήψεις της εκάστοτε κανονικής έκφρασης που προηγείται
(Έτσι, αν $x \in \Sigma$, τότε η κανονική έκφραση x^* συμβολίζει την γλώσσα $\{\epsilon, x, xx, xxx, \dots\}$)
  - Η παράθεση των r_1 και r_2 συμβολίζει τις συμβολοσειρές που περιγράφονται από το r_1 και ενώνονται με αυτές που περιγράφονται από το r_2
(Για παράδειγμα, αν $x, y \in \Sigma$, τότε η κανονική έκφραση xy περιγράφει την γλώσσα $\{xy\}$)

Κανονικές Εκφράσεις (3/3)

- Το σύμβολο της πρόσθεσης, διαβάζεται ως διαζευκτικό "ή", χρησιμοποιείται στην περιγραφή των γλωσσών που περιγράφονται από κάποιο υποσύνολο της μιας ή της άλλης κανονικής έκφρασης
(Για παράδειγμα, αν $x, y \in \Sigma$, τότε η κανονική έκφραση $x+y$ περιγράφει την γλώσσα $\{x, y\}$)

Προτεραιότητα: * το αστέρι είναι πρώτο, έχει, δηλαδή, τη μεγαλύτερη προτεραιότητα, ακολουθεί η παράθεση, και τέλος το +
(Για παράδειγμα, το $a+bc^*$ περιγράφει την γλώσσα $\{a, b, bc, bcc, bccc, bccccc, \dots\}$)

Γλώσσες που περιγράφονται από κανονικές εκφράσεις

- Υπάρχει μία απλή αντιστοιχία στις κανονικές εκφράσεις και τις γλώσσες που περιγράφονται απ' αυτές:

Κανονική έκφραση	$L(\text{κανονική έκφραση})$
x , για κάθε $x \in \Sigma$	$\{x\}$
ϵ	$\{\epsilon\}$
$\emptyset$	$\{\}$
(r_1)	$L(r_1)$
r_1^*	$L(r_1)^*$
$r_1 r_2$	$L(r_1) L(r_2)$
$r_1 + r_2$	$L(r_1) \cup L(r_2)$

Δημιουργώντας Κανονικές Εκφράσεις (1/4)

- Παρακάτω υπάρχουν κάποιες οδηγίες για την δημιουργία κανονικών εκφράσεων
- Θα θεωρήσουμε ότι $\Sigma = \{a, b, c\}$
Κανένα ή περισσότερα
  - Το a^* σημαίνει "**κανένα ή περισσότερα a**"
  - Αν πούμε "**κανένα ή περισσότερα ab**", αυτό σημαίνει, $\{\epsilon, ab, abab, ababab, \dots\}$, και συμβολίζεται $(ab)^*$
  - Το ab^* δεν είναι σωστό επειδή περιγράφει την γλώσσα $a(b)^*$, δηλαδή την $\{a, ab, abb, abbb, abbbb, \dots\}$

Δημιουργώντας Κανονικές Εκφράσεις (2/4)

Ένα ή περισσότερα

- Εφόσον το a^* σημαίνει "κανένα ή περισσότερα a ", μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το aa^* (ή ισοδύναμα, a^*a) για να γράψουμε "ένα ή περισσότερα a "
- Ομοίως, για να περιγράψουμε "ένα ή περισσότερα ab ", δηλαδή, $\{ab, abab, ababab, \dots\}$, γράφουμε $ab(ab)^*$

Κανένα ή ένα

- Μπορούμε να περιγράψουμε ένα ή κανένα a ως $(a+\epsilon)$

Δημιουργώντας Κανονικές Εκφράσεις (3/4)

Οποιαδήποτε συμβολοσειρά

- Για να περιγράψουμε οποιαδήποτε συμβολοσειρά (με $\Sigma = \{a, b, c\}$), χρησιμοποιούμε την έκφραση $(a+b+c)^*$

Οποιαδήποτε μη κενή συμβολοσειρά.

- Αυτό μπορεί να γραφεί σαν οποιοδήποτε σύμβολο του Σ ακολουθούμενο από οποιαδήποτε συμβολοσειρά:
 $(a+b+c)(a+b+c)^*$

Δημιουργώντας Κανονικές Εκφράσεις (4/4)

Οποιαδήποτε συμβολοσειρά δεν περιέχει....

- Για να περιγράψουμε οποιαδήποτε συμβολοσειρά δεν περιέχει το a (με $\Sigma = \{a, b, c\}$), χρησιμοποιούμε την έκφραση $(b+c)^*$

Οποιαδήποτε συμβολοσειρά περιέχει ακριβώς ένα...

- Για να περιγράψουμε οποιαδήποτε συμβολοσειρά περιέχει ακριβώς ένα a , τοποθετούμε "**οποιαδήποτε συμβολοσειρά δεν περιέχει ένα a** ", σε κάθε μεριά του a , με αυτόν τον τρόπο: $(b+c)^*a(b+c)^*$

Παραδείγματα Κανονικών Εκφράσεων (1/4)

- Δημιουργήστε τις κανονικές εκφράσεις για τις παρακάτω γλώσσες στο αλφάβητο

$$\Sigma = \{a, b, c\}$$

Όλες οι συμβολοσειρές που περιέχουν ακριβώς ένα a

$$(b+c)^* a (b+c)^*$$

Παραδείγματα Κανονικών Εκφράσεων (2/4)

- Δημιουργήστε τις κανονικές εκφράσεις για τις παρακάτω γλώσσες στο αλφάβητο

$$\Sigma = \{a, b, c\}$$

Όλες οι συμβολοσειρές που δεν περιέχουν περισσότερα από τρία a.

- Μπορούμε να περιγράψουμε την συμβολοσειρά που περιέχει μηδέν, ένα, δύο ή τρία a (και τίποτα άλλο) ως εξής

$$(ε+a)(ε+a)(ε+a)$$

- Τώρα θέλουμε να συμπεριλάβουμε συμβολοσειρές που δεν περιέχουν a όπου βρίσκονται τα X:

$$X(ε+a)X(ε+a)X(ε+a)X$$

- έτσι τοποθετούμε όπου X το $(b+c)^*$:

$$(b+c)^*(ε+a)(b+c)^*(ε+a)(b+c)^*(ε+a)(b+c)^*$$

Παραδείγματα Κανονικών Εκφράσεων (3/4)

Τελικά, αντικαθιστώντας τα X με $(a+b+c)^*$ έχουμε την λύση:

$$\begin{aligned} & (a+b+c)^* a (a+b+c)^* b (a+b+c)^* c (a+b+c)^* + \\ & (a+b+c)^* a (a+b+c)^* c (a+b+c)^* b (a+b+c)^* + \\ & (a+b+c)^* b (a+b+c)^* a (a+b+c)^* c (a+b+c)^* + \\ & (a+b+c)^* b (a+b+c)^* c (a+b+c)^* a (a+b+c)^* + \\ & (a+b+c)^* c (a+b+c)^* a (a+b+c)^* b (a+b+c)^* + \\ & (a+b+c)^* c (a+b+c)^* b (a+b+c)^* a (a+b+c)^* \end{aligned}$$

Παραδείγματα Κανονικών Εκφράσεων (4/4)

Όλες τις συμβολοσειρές που δεν περιέχουν το a πάνω από δύο φορές συνεχόμενα

- Μπορούμε πολύ εύκολα να δημιουργήσουμε μια έκφραση, που να περιέχει κανένα a , ένα a , ή ένα aa :

$$(b+c)^*(\epsilon + a+aa)(b+c)^*$$

- αλλά αν θέλουμε να το επαναλάβουμε, πρέπει να είμαστε σίγουροι ότι έχουμε τουλάχιστον ένα μη- a σύμβολο μεταξύ των επαναλήψεων:

$$(b+c)^*(\epsilon+aa)(b+c)^*((b+c)(b+c)^*(\epsilon+aa)(b+c)^*)^*$$

Όλες τις συμβολοσειρές που περιέχουν το a εις τριπλούν

$$(aaa+b+c)^*$$

Βιβλιογραφία

- H.R. Lewis, Χ. Παπαδημητρίου, "Στοιχεία θεωρίας υπολογισμού", 1η έκδοση/2005, Εκδόσεις Κριτική, ISBN: 978-960-218-397-7 Κωδικός Βιβλίου στον Εύδοξο: 11776 2.
- M. Sipser, "Εισαγωγή στη Θεωρία Υπολογισμού", 1η έκδοση/2009, Εκδόσεις ΙΤΕ-Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, ISBN: 978-960-524-243-5 Κωδικός Βιβλίου στον Εύδοξο: 257

Επιπλέον συνιστώμενη βιβλιογραφία

- E. Rich, "Automata, Computability and Complexity: Theory and Applications", 1st edition/2007, Prentice Hall, ISBN: 978-0132288064
- J. E. Hopcroft, R. Motwani, J. D. Ullman, "Introduction to Automata Theory, Languages, and Computation", 3rd edition/2006, Prentice Hall, ISBN: 978-0321455369
- J. Hopcroft, R. Motwani, J. Ullman, Introduction to Automata Theory, Languages and Computation, 2nd ed., Pearson - Addison Wesley, 2003
- M. Sipser, Εισαγωγή στη Θεωρία Υπολογισμού, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2007

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Τεχνολογικό Ίδρυμα Ηπείρου. Αλέξανδρος Τζάλλας.
Θεωρία Υπολογισμού.

Έκδοση: 1.0 Άρτα, 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.teiep.gr/courses/COMP112/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Ευάγγελος Καρβούνης
Άρτα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Τέλος Ενότητας

Κανονικές Εκφράσεις

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

